

ปรมาัตถธรรม ๒

สุภีร์ ทุมทอง

๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖

ปรหมัตถธรรม

ปรหมัตถธรรม ๔

๑. จิต ๘๙
๒. เจตสิก ๕๒
๓. รูป ๒๘
๔. นิพพาน

ปรหมัตถธรรม ๔ กับ ขั้น ๕

๑. รูปขั้น = รูป ๒๘
 ๒. เวทนาขั้น = เวทนาเจตสิก
 ๓. สัญญาขั้น = สัญญาเจตสิก
 ๔. สังขารขั้น = เจตสิก ๕๐
 ๕. วิญญาณขั้น = จิต ๘๙
- นิพพาน = ขั้นวิมุตติ

ปรมัตถธรรม ๔ กับ आयตนะ ๑๒

๑. จักขายตนะ = จักขุปสาท
๒. โสทายตนะ = โสตปสาท
๓. ฆานายตนะ = ฆานปสาท
๔. ชิวหายตนะ = ชิวหาปสาท
๕. กายายตนะ = กายปสาท
๖. มนายตนะ = จิต ๘๙
๗. รูปายตนะ = วัณณะ
๘. สัททายตนะ = สัททะ
๙. คันธายตนะ = คันธะ
๑๐. รสายตนะ = รส
๑๑. โผฏฐัพพายตนะ = ปฐวี, เตโช, วาโย
๑๒. อัมมายตนะ = สุขุมรูป ๑๖,
เจตสิก ๕๒, นิพพาน

ปรมัตถธรรม ๔ กับ ธาตุ ๑๘

๑. จักขุธาตุ = จักขุปสาท	๒. รูปธาตุ = วัณณะ	๓. จักขุวิญญาณธาตุ = จักขุวิญญาณ ๒
๔. โสตรธาตุ = โสตปสาท	๕. สัทธาธาตุ = สัททะ	๖. โสตวิญญาณธาตุ = โสตวิญญาณ ๒
๗. ฆานธาตุ = ฆานปสาท	๘. คันธธาตุ = คันธะ	๙. ฆานวิญญาณธาตุ = ฆานวิญญาณ ๒
๑๐. ชิวหาธาตุ = ชิวหาปสาท	๑๑. รสธาตุ = รส	๑๒. ชิวหาวิญญาณธาตุ = ชิวหาวิญญาณ ๒
๑๓. กายธาตุ = กายปสาท	๑๔. โผฏฐัพพธาตุ =
ปฐวี, เตโช, วาโย	๑๕. กายวิญญาณธาตุ = กายวิญญาณ ๒
๑๖. มโนธาตุ =
ปัญจทวาราวชชนะ ๑,
สัมปฏิจฉนะ ๒	๑๗. ธรรมธาตุ =
สุขุมรูป ๑๖,
เจตสิก ๕๒, นิพพาน	๑๘. มโนวิญญาณธาตุ = จิต ๗๖

ปรมัตถธรรม ๔ กับ อริยสัจ ๔

๑. ทุกขอริยสัจ = โลกียจิต ๘๑, เจตสิก ๕๑, รูป ๒๘
๒. ทุกขสมุททยอริยสัจ = โลกเจตสิก
๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ = นิพพาน
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา = เจตสิก ๘ ดวงที่เกิดในมรรคจิต ๔
สัมมาทิฐิ – ปัญญา, สัมมาสังกัปปะ – วิตักกะ, สัมมาวาจา – สัมมาวาจา,
สัมมากัมมันตะ – สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ – สัมมาอาชีวะ,
สัมมาวายามะ – วิริยะ, สัมมาสติ – สติ, สัมมาสมาธิ – เอกัคคตา

วิเคราะห์ปรมัตถธรรม

จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา ...

โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ...

กาเยน โผฏฺฐพฺพ์ มุสฺสิตฺวา ...

มนสา ฌมฺมํ วิญฺญาย ...

(ที.สี. ๙/๒๑๓)

ชั้น ๕ กับ อุปาทานชั้น ๕

สงฺขิตฺเตน ปณฺจอุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา (วิ.ม. ๔/๑๔)

ชั้น = ?

อุปาทาน = ?

อุปาทานชั้น = ?

วิเคราะห์ปรมัตถธรรม

ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิราศสหคตา
ตตฺรตตฺราภินนฺทินี. เสยฺยถิํ.

กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. (วิ.ม. ๔/๑๔)

ตณฺหา ๖ ในปิยรูป สาทรูป

วิเคราะห์ปรมัตถธรรม

โย ตสฺสาเยว ตณฺหาเย อเสสวिरาคนิโรธํ จาโค
ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย.

ออยเมว อริโย อฏฺฐจํคิโก มคฺโค.
เสยฺยถิํ. สมฺมาทิฏฺฐิ ๗เปฯ สมฺมาสมาธิ.

ละ อกุศลจิต ๑๒ โดยมรรค ๔

โสตাপัตติมรรค ละ ทิฏฐิคติสัมปยุตตจิต ๔,
วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑

อนาคามิมรรค ละ โทสมูลจิต ๒

อรหัตตมรรค ละ ทิฏฐิคติวิปปยุตตจิต ๔,
อุทัจจสัมปยุตตจิต ๑

ละ อกุลลเจตสิก ๑๔ โดยมรรค ๔

โสตাপัตติมรรค ละ

สกทาคามิมรรค ละ

อนาคามิมรรค ละ

อรหัตตมรรค ละ

ละ สังโยชน์ ๑๐ โดยมรรค ๔

โสดาปัตติมรรค ละ

อนาคามีมรรค ละ

อรหัตตมรรค ละ

ละ อกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมรรค ๔

โสตাপัตติมรรค ละ

อนาคามีมรรค ละ

อรหัตตมรรค ละ

ละ มิจฉัตตธรรม ๑๐ โดยมรรค ๔

โสดาปัตติมรรค ละ

อนาคามิมรรค ละ

อรหัตตมรรค ละ

ละ วิปัสสนาส ๑๒ โดยมรรค ๔

โสภาปัตติมรรค ละ

อนาคามีมรรค ละ

อรหัตตมรรค ละ

สรุป การละกิเลสด้วยมรรค ๔

โสดาปัตติมรรค ละ

สกทาคามิมรรค ละ

อนาคามิมรรค ละ

อรหัตตมรรค ละ

ปฏิจจสมุปบาท

อวิชชาปัจจัย สงขาร, สงขารปัจจัย วิญญาณ,
วิญญาณปัจจัย นามรูป, นามรูปปัจจัย สฬายตน์,
สฬายตน์ปัจจัย ผสฺโส, ผสฺสปัจจยา เวทนา,
เวทนาปัจจัย ตณฺหา, ตณฺหาปัจจัย อูปาทานํ,
อูปาทานปัจจัย ภโว, ภวปัจจัยชาติ, ชาติปัจจัย ชรามรณํ
โสภกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมภวนฺติ;
เอวเมตสฺส เภวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ. (วิ.ม. ๔/๑)

ปฏิจจสมุปบาท

อวิชชาเย เตวว อเสสวिरาคณิโรธา สงฺขารณิโรโธ, สงฺขารณิโรธา
วิญญานณิโรโธ, วิญญานณิโรธา นามรูปณิโรโธ, นามรูปณิโรธา
สฬายตณณิโรโธ, สฬายตณณิโรธา ผสฺสณิโรโธ, ผสฺสณิโรธา
เวทธานิโรโธ, เวทธานิโรธา ตณฺหานิโรโธ, ตณฺหานิโรธา
อุปาทานณิโรโธ, อุปาทานณิโรธา ภวณิโรโธ, ภวณิโรธา ชาตฺติณิโรโธ,
ชาตฺติณิโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นිරุชฺฌนฺตํ;
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส **นิโรโธ** โหติ. (วิ.ม. ๔/๑)

ปฏิจจสมุปปาท

ชรามรณํ. ชาตีสมุตथा ชรามรณสมุทโย,
ชาตินิกโรธา ชรามรณนिकโรโธ.

อัยเมว อริโย อฏฺฐังคิกो มคฺโค ชรามรณนिकโรธคามินี
ปฏิปทา. เสยฺยถิํ ? สมมาทิฏฺฐิ ๕เป๕ สมมาสมาธิ.

(ม.มฺ ๑๒/๔๒)

ปฏิจจสมุปปาท

ฉยิเม อาวุโส ตณฺหากายา: รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา
คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ฌมฺมตณฺหา.
เวทนาสมุทฺยา ตณฺหาสมุทโย, เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรธ.
อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทา.
เสยฺยถิํ ? สมฺมาทิฏฺฐิ ๗เป๗ สมฺมาสมาธิ.

(ม.มฺ ๑๒/๙๖)

ปฏิจจสมุปบาท

ยัม โข อาวุโส ทุกฺখে อณฺเณ, ทุกฺขสมุทฺทยे อณฺเณ,
ทุกฺขนิโรธเ อณฺเณ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อณฺเณ.
อัยมฺ วุจฺจตาวุโส อวิชฺชา.

आसवस्समुत्था अविच्छास्समुत्थो, आसवनिर्वा अविच्छानिर्वा.
अयमेव उरियो अणुज्जकिโก मक्को अविच्छानिर्वाकामिनि ปฏิपथा.
स्येय्येति ? सम्मत्तिग्घञि ॥ ५ ॥ सम्मासमाधि.

(ม.มู ๑๒/๙๖)

สวัสดีครับ